

EJERFORENINGEN ÅBOULEVARD 12-14,
c/o: Advokat Peter R Mürsch
Svanholmsvej 12
1905 Frederiksberg C

Slots- og Kulturstyrelsen
H.C. Andersens Boulevard 2
1553 København V

Telefon +45 3395 4200
brv@slks.dk
www.slks.dk

CVR 26489865

GENNEMGANG AF DANMARKS FREDEDE BYGNINGER

02-01-2017

Som led i den igangværende gennemgang af landets fredede bygninger, har Slots- og Kulturstyrelsen nu gennemgået fredningerne i kommunen.

Ved besøget hos dig har Slots- og Kulturstyrelsen beskrevet ejendommens fredningsværdier, der hermed fremsendes. Formålet med at beskrive fredningsværdierne er at tydeliggøre, hvorfor ejendommen er fredet og skabe et fælles grundlag for ejer og myndighed i det fremadrettede samarbejde om at bevare ejendommen.

Hvis du har bemærkninger til det faktuelle indhold i beskrivelsen, bedes du venligst sende dem til Slots- og Kulturstyrelsen inden for en måned.

Det vedlagte fredningsbevis bekræfter, at din ejendom er blandt de få fredede bygninger i Danmark.

Tilbud om handlingsplan

Som en hjælp til arbejdet med at bevare de fredede ejendomme, der ikke på anden vis er underlagt et professionelt og regelmæssigt tilsyn, tilbyder Slots- og Kulturstyrelsen en vejledende handlingsplan.

Handlingsplanen, der finansieres af Slots- og Kulturstyrelsen, vil gennemgå ejendommen og prissætte eventuelle byggearbejder, der bør udføres for at holde fredningsværdierne intakte. Du kan selv vælge en rådgiver med restaureringsfaglig kompetence til at udføre handlingsplanen.

For at benytte tilbuddet skal du inden to måneder fra du modtager dette brev tilmelde dig på Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside,
<http://slks.dk/bygningsfredning/fredningsgennemgang-2010-2015/handlingsplaner/> eller returnere vedlagte skema.

Du kan finde flere oplysninger på Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside, og du er altid velkommen til at kontakte sagsbehandleren via mail eller telefon, hvis du har spørgsmål.

Venlig hilsen

Merete Lind Mikkelsen
Enhedschef

FREDNINGSVÆRDIER

ÅHUSENE, ÅBOULEVARD 12-14

UDENBYS KLÆDEBO, KØBENHAVNS KOMMUNE

Besigtigelsesdato:
Besigtiget af:
Journalnummer:

25.02.2016
Mikala Kloppenborg
2010-7.82.07/101-0001

Kommune:
Adresse:

Københavns Kommune
Åboulevard 12-14, 2200 København
N.

Betegnelse:
Fredningsår:
Omfang:

Åhusene
1981
*Den sammenhængende
forhusbebyggelse med tilhørende
sidebygninger (1896 af Ulrik Plesner
og Fridlev Jacobsen)*

BYGNINGSBESKRIVELSE

I fredningsbeskrivelsen er der ikke taget stilling til lovligheden af bygningsarbejder foretaget i ejendommen. Beskrivelsen beror på besigtigelsen af følgende dele: Åboulevard nr. 12: 1. tv, 1. t.h., 2. tv., 2. th., 3. th., 3. tv. og 4.tv. samt Åboulevard nr. 14: 5. th., 4. tv. og 3. th. Hertil kommer trappeopgange og dele af tagetagen.

Ejendommen Åhusene 12-14 er beliggende på Nørrebro i Københavns Udenbys Klædebo Kvarter, hvor den udgør et etagebyggeri, der sammen med naboejendommen, Åhusene 16-18, udgør et markant blikfang på strækningen på Åboulevard mellem Blågårdsgade og Tømrergade.

Åhusene 12-14 er disponeret med en sammenhængende forhusbebyggelse (bestående af to forhuse) mod Åboulevard afsluttet med en hjørneblok og sidehus mod Tømrergade samt et sidehus mere på gårdsiden mod bebyggelsen Åboulevard 16-18. Ejendommen er i fem etager med kælder samt udnyttet mansardetage og ubenyttet spidsloft. Mod Åboulevard har de sammenhængende forhuse skråtstillede yderfag. Facaden står i blank mur (røde tegl) og har mansardtag med sortglaserede tegl. I taget ses skorstene samt, i mansardens nedre del, pultkviste med tegltag og zink på flunkene. Der er tre karnapper i facaden mod Åboulevard. De to går fra stueetagen og fortsætter op i mansardtaget, hvor de afsluttes af en gavltrekan med glughulsvinduer. Den tredje karnap sidder skråtstillet mod Åboulevard 16-18, og er en sandstensbeklædt karnap fra 1.-3. sal med et kobbertag med svung og spids. Mod stueetagen aftrappes karnappens bund med en omvendt pyramideform.

Karnapper, hjørnefag og 4. salens vinduer er sandstensindfattede – også omkring de enkelte vinduesrammer. Over og under 4. salens vinduer løber hertil et sandstensbånd, og mod taget ses en profileret hovedgesims i sandsten. I stueetagen er der butiksindgang i det skrå

hjørnefag. Her sidder en nyere dør med glas i. I yderfaget mod Åboulevard 16-18 sidder en ældre fladbuet fyldingsdør med glas i den øvre del. I den nordre af de to gennemgående lodrette karnapper er en fladbuet portåbning med gennemgang til gården. I det murede portstik er indsat slutsten og vederlagssten. Fra porten er der indgang til Åboulevard 14. I portåbningen sidder en jerngitterport med udsmykninger. Mellem de to karnaptårne er to stenportaler med flad bue. Den ene indgang er blændet af, og i den anden sidder en ældre, mørkmalet trædør med flammeringer. I den søndre karnap er en fladbuet lysning svarende til portåbningen i den anden karnap. Heri sidder et nyere vinduesparti med dør. Her er indgang til en vinbar. I faget ved siden af er der indgang til nr. 12. Her sidder over den ældre, rødmaalede fyldingsdør et sandstensindfattet ovalt vindue og er samtidig en slags knægtbåren fordakning. Hoveddøren har to fyldinger og riflede træpilastre i siderne samt en profileret gesims i træ over.

Vinduerne er overvejende i tre fag med seks rammer og varierer mellem dem med sandstensinddelte rammer tilbagetrukne i facaden samt en type med tre ruder i de nedre ramme. I kvistene er vinduerne i tre fag med tre rammer og tre ruder i hver ramme. I stueetagen ses overvejende store butiksruder. Alle vinduer er hvidmalede bortset fra de store butiksruder, der er mørkmaalede.

Gårdsiden står i blank mur (gule tegl). Mod taget er en smal muret gesims, og halvtaget er lagt med skifer. I taget ses kviste af varierende bredde med fladt heltag, zinkbeklædte flunke og brunmalede fronter i træ. Hertil ses flere små tagvinduer samt skorstene. I sidehusets gavl er en ældre fyldingsdør. Her er indgang til en af ejendommens bitrapper. I det korte sidehus er i stueetagen et trefløjet ældre dørparti med to stående fløje samt en gående dørfløj i midten. Alle fløje har glas i den øvre del og alle døre er malede rødbrune. Gårdsidens vinduer er overvejende ældre korspostvinduer samt dobbelte korspostvinduer (otterammede). Gårdrummet har en nyere betonflisebelægning og stedsegrønt langs murene. Gårdsidens mange fremspring og skråtstillede fag samt sidehuse skaber et irregulært udformet gårdrum, der er åbent mod øst, hvor det er en del af en større karréstruktur.

I ejendommens indre er Åboulevard 14 disponeret på følgende måde:

En hovedtrappe giver adgang til to lejligheder pr. etage. Alle lejligheder har foruden hovedtrappen en tilhørende bitrappel. Stuerne ligger mod gaden. Hertil har alle lejligheder en smigfagsstue, der ligger mod gården. Øvrige værelser samt køkken og badeværelse er placeret til gårdsiden.

Det gennemgående portrum med adgang til gårdrum og til Åboulevard 14's hovedtrappe har et teglgulv lagt i et kvadratisk mønster. I den forreste del er der brystningspaneler med fyldinger og i den bageste del er væggene feltinddelte i brystningshøjde, og paneler samt trælistes er rødmaledede. Herover er væggene hvidmalede. I den forreste del er loftet udsmykket med stukkatur i et geometrisk mønster – og med en roset. I den bageste del er det glatpudset. Lofterne er hvidmalede. I den bageste del er der indgang til stueetage samt hovedtrappe i den ene side samt til et disponibelt rum og til en af bitrapperne i det korte sidehus. Dørene er ældre med fyldinger og tilhørende gerigter. Dørene til trapperne er tofløjede – den ene med mønstret glas i den øverste del. Der er butikslokaler i stueetagen.

Fra 1-5. salen er en toløbet hovedtrappe med buet repos mellem etagerne. Trin og reposer er beklædt med linoleum. Den ældre trappes gelænder har drejede balustre og profileret håndliste. Væggene har en profileret liste i brystningshøjde. Der er gråmalet under listen og hvidmalet over. På hver etage er der indgang til to lejligheder. Her sidder ådrede fyldingsdøre med hvidmalede gerigter.

Lejlighederne til højre har en stue mod gaden og en smigfagsstue til gårdsiden med halvcirkelform og ovnniche i buen. I sidehuset er en smal fordelingsgang (muligvis fjernet flere steder) til et eller to værelser. Herefter ligger køkken og bagtrappe samt et kammer.

Lejlighederne til venstre har stue i karnappen mod Åboulevard samt to mindre værelser en suite og ligeledes en smigfagsstue til gårdsiden med halvcirkelform og ovnniche i buen. Fra smigfagsstuen er der adgang til det korte sidehus med en lille fordelingsgang og køkken samt bagtrappe.

I ejendommens indre er Åboulevard 12 disponeret på følgende måde:

En hovedtrappe giver adgang til to lejligheder pr. etage. Alle lejligheder har foruden hovedtrappen en fælles bitrappe. Stuerne ligger mod gaden. Øvrige værelser samt køkken og badeværelse er placeret til gårdsiden.

Der er butikslokaler i stueetagen samt indgang til hovedtrapperummet med en ældre treløbet trappe. Trappens trin og reposer er beklædt med linoleum, og gelænderet i lakeret træ har drejede balustre og profileret håndliste. Trapperummets næsten dråbeform i grundplan giver den en trekantet durchsicht. Væggene har i brystningshøjde en profileret træliste. Herunder er væggen gråmalet og over er de hvidmalede. Der er indgang til to lejligheder

på hver etage. Her sidder ådrede fyldingsdøre med hvidmalede gerigter.

Lejlighederne til højre har en stue i det skrå hjørnefag og herefter en stue og to værelser en suite mod Tømrergade. Til gårdsiden ligger køkken og bitrappe. I lejlighederne til venstre er fra en smal fordelingsgang adgang til et nyere badeværelse, køkken med gårdvendt vindue samt stuen i karnappen. Fra stuen følger to værelser en suite mod Åboulevard samt et gårdvendt kammer.

Samlet beskrivelse for Åboulevard 12-14:

De besigtigede lejligheder har en overvejende ældre, formentlig oprindelig planløsning, med en traditionel rumfordeling med stuer mod gaden og de funktionsbetingede rum i sidebygningen. Materialeholdningen er overvejende traditionel med bræddegulve, glatte, hvidmalede vægge og lofter med rundede loftsgesimser. Under de gadevendte vinduer er paneler, og i enkelte stuer er der brystningspaneler på de øvrige vægge. Dørene er ældre eller traditionelt udførte fyldingsdøre, heraf enkelte med indstukne hængsler og tilhørende gerigter. Mellem stuerne er dørene flere steder tofløjede. En del døre er skydedøre. Hertil ses ældre dørgræb, og vinduerne har ældre stormkroge og anverfere. Vinduerne har forsatsruder. Skorstenskerner er bevarede samt de bueformede ovnnicher i smigfagsstuerne i Åboulevard 14, der desuden har en buet væg. Bitrapperne er ældre halvsvingstrapper i træ med linolium på trin og reposer og gelænder med slanke balustre og en profileret håndliste. Vægge og lofter er glatpudsede og malede. Den besigtigede del af loftet fremstår åbent med bræddegulve og synlige murede skorstenskerner samt understrøget tag.

— BYGNINGSHISTORIE

Arkitekten Ulrik Plesner (1861-1933) kom fra Vestjylland og havde egnens jævne, enkle byggeskik med tætte, sluttede bygningskroppe i rød blank mur, hvidtede gesimser og bånd som stærk inspirationskilde. Desuden var han inspireret af H.B. Storcks mere barokke arbejder og engelsk arkitektur. Han gjorde sig første gang bemærket i en bredere kreds i 1892 med en tilbygning til Brøndums Hotel. Afsættet var gammel jysk bygningskultur og helt forskellig fra datidens prangende hoteller. En stor del af hans virke foregik i Skagen, hvor han var meget respekteret. Han havde en usentimental og ligefrem tilgang til sine værker og han kom til at spille en vigtig rolle i opgøret med historicismen og den markante individualisme. Alt skabtes fra bunden i en fri og personlig proces med inspiration fra ældre, borgerlig byggeskik, England og murstensbarok. Hans egentlige gennembrud var Åhusene i København, der med rige og plastisk afvekslende facader i nøje sammenhæng med rummene bag viste vejen for etageejendomme fremover. Plesner dannede skole

omkring 1900 og blev samlingspunktet i udviklingen af en borgerlig, frisindet dansk bygningskunst, før nyklassicismen tog over.

Plesners Åhuse karakteriseres i *Danske Arkitekturstrømninger 1850 – 1950 (1951 Millech)* som ”det sene nationalromantiske etagehus”. Den sene nationalromantik opstod som stilart omkring 1905 og praktiseredes til slutningen af 1920’erne. Det var en modnet fortsættelse af den tidlige nationalromantik. Teglstenshusene var karakteristiske med deres konsekvente brug af den rustikke, røde teglsten til facadernes bygningsdele herunder karnapper, frontispicer og gesimser. Det bidrog til, at facaderne fik et homogent og plastisk udtryk. De hvidmalede vinduer i det røde murværk anslog et nationalt tema. Den modne udgave af nationalromantikken benævnes ofte nybarok. Ikke alle periodens huse opviser dog barokke træk. Arkitekturen var præget af det gedigne murværk, og facadeskemaet var både uformelt og klassisk roligt.

— KILDER

Sys Hartmann og Villads Villadsen: Byens Huse, Danmarks arkitektur, København 1979

Weilbachs Kunstnerleksikon. Red. Sys Hartmann m.fl. Forlagene Munksgaard og Rosinante. 1994-2000

Millech, Knud: Danske arkitekturstrømninger 1850-1950, København 1951

Skaarup & Jespersen, red.: Ældre Etageejendomme, Boligstyrelsen, 1987

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi ved Åhusene, Åboulevard 12-14 knytter sig til ejendommen med sammenhængende facade mod Åboulevard, hvor forhusene udgør et markant blikfang med deres plastiske former og fremspring samt den blandede materialeholdning. Blandt det omgivende etagebyggeri udgør Åhusene et værdifuldt indslag med sine udsmykkede facader og detaljer, hvor navnlig samspillet mellem natursten, røde murstensflader og det sortglaserede mansardtag er en iøjnefaldende og karakterfuld del af kvarteret og gadeforløbet.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Der knytter sig kulturhistorisk værdi til Åhusene, Åboulevard 12-14's velbevarede facader tegnet af Ulrik Plesner samt til ejendommen i sin helhed. Sammen med Åboulevard 16-18 udgør det samlede anlæg

et markant værk i hans produktion. Hertil overfører Plesner den frihed og individualisme, der karakteriserede tidens villaarkitektur til etagehuset, og han blev med Åhusene foregangsmand for den modne udgave af nationalromantikken, som også bliver betegnet som nybarok. Det ses ved en konsekvent brug af den rustikke, røde teglsten samt på facadernes bygningsdele, herunder karnapper, frontispicer og gesimser, der bidrager til facadens homogene og plastiske udtryk. De hvidmalede vinduer i det røde murværk anslår det nationale tema. Det nybarokke kommer således til udtryk i betoningen af masse og volumen, med karnapper og hjørneblokke og det markante og herskabelige mansardtag med sortglaserede tegl som husets afslutning samt ved anvendelsen af lokale materialer.

I Åhusene, Åboulevard 12-14s ydre knytter der sig specifikt kulturhistorisk værdi til facaden i røde mursten med alle sandstensudsmykninger, herunder bånd og vinduesindfatninger samt de sandstensbeklædte karnapper med frontispicer. Dertil kommer de ældre hovedindgangsdøre og det markante mansardtag med pultkviste og skorstene i rygningen. På gårdsiden knytter der sig kulturhistorisk værdi til de to gårdrum i henholdsvis røde og gule tegl og deres mere simple karakter med trappetårnene og varierende vinduestyper som dekorative elementer. Endelig kommer alle ejendommens ældre og traditionelt udførte vinduer, både mod gade- og gårdsider.

I det indre knytter der sig kulturhistorisk værdi til følgende: portrummet med alle detaljer herunder brystningspaneler, stukkatur og de ældre døre med alle detaljer, de ældre hoved- samt bitrapper med alle ældre dele og detaljer. I lejlighederne knytter der sig kulturhistorisk værdi til de overalt velbevarede planløsninger, herunder de herskabelige stuer og værelser mod gaden samt smigfagsstuerne og køkken og mindre værelser til gårdsiden. Hver lejlighed har uanset størrelse fungeret som en lille herskabelig bolig med faste og gennemtænkte dispositioner og opdelinger. Dog forekommer planløsningen ikke så afklaret som i Åboulevard 16-18, hvilket formentlig skyldes at Plesner udelukkende har tegnet facaden til Åboulevard 12-14. Denne opdeling fortæller til gengæld om datidens tilgang til arkitektur, hvor arkitekten til tider blot stod for at tegne en bygnings facade. Der er kulturhistorisk værdi i lejlighedernes ældre en- og tofløjede fyldingsdøre, herunder skydedøre og døre med glas i, de tilhørende gerigter samt alle ældre dørgreb. Dertil kommer stukkatur i form af loftsgesimser og rosetter samt paneler med fyldinger og ovnnicher i smigfagsstuerne. Disse bygningsdele og -detaljer vidner om tidens æstetiske boligidealer. Endelig kommer tagetagen med sin overvejende oprindelige indretning, den synlige tagkonstruktion (uden undertag) og de murede skorstenskerner.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Der knytter sig arkitektonisk værdi til det samlede anlæg, der på fornem og velbevaret vis udgør en helstøbt og unik etageejendom i dens ydre såvel som indre fremtræden. Der knytter sig i det ydre arkitektonisk værdi til de varierede facaders asymmetri, dybe relieffer og plastiske fremtræden, der medfører at facader og bagvedliggende rum er indbyrdes afhængige. Brugen af karnapper, der skyder sig op i tagfladen med frontispicer og vinduer med markante sandstensindfatninger og ikke mindst betoningen af hjørne- og yderfag skaber i det ydre en særegen og rig oplevelse, både for den forbigående og for beboerne i ejendommen. Der er skabt en fin balance mellem de vertikale karnapfremspring og de horisontale sandstensbånd. Den stringente faste vinduestakt og de røde mursten fungerer som modvægt til de forskellige bygningsdele og detaljer og har således en samlende funktion i den ellers varierede facade. Det er karakteristisk for Åhusene, at på trods af at facaderne er rige på variation og afveksling slippes grebet om helheden ikke.

På gårdsiderne, der står i blank mur i røde tegl, knytter der sig arkitektonisk værdi til det enkle og homogene materialevalg, der samler gårdsidens murflader. Fremspring i form af trappetårnene samt brugen af forskellige vinduestyper skaber variation og dynamik og gør de simple gårdsider interessante.

I det indre knytter der sig arkitektonisk værdi til det velbevarede portrum med paneler, stukkatur samt til de ældre trapper herunder hovedtrappernes karakteristiske buede former. Herudover knytter der sig arkitektonisk værdi til de forskellige ældre fyldingsdøre med tilhørende gerigter og greb, plankegulve og parketgulve samt til den elegante stukkatur. Den arkitektoniske kvalitet knytter sig i det indre således til den gennemgående høje håndværksmæssige kvalitet repræsenteret ved de bevarede bygningsdetaljer, som skaber helstøbte og varierede rumoplevelser. De enkelte rum er velproportionerede og udført i enkle og traditionelle materialer, hvilket tillægges en arkitektonisk værdi.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier ved Åboulevard 12-14 knytter sig i det ydre til hele ejendommen, der med sine velbevarede, raffinerede og på original vis gennemarbejdede facader udgør en værdifuld og sjælden repræsentant for et dansk etagebyggeri i nybarok stil i en

personlig og lokalt forankret fortolkning. De bærende fredningsværdier omfatter i det ydre alle velbevarede detaljer og al udsmykning, herunder sandstensbånd- og indfatninger, karnapper, alle oprindelige og ældre vindues- og dørtyper samt mansardtaget med sorte, glaserede vingetegl samt kviste og skorstene. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig til det gennemgående portrum med alle detaljer herunder teglgulvet, brystningspaneler og stukkatur samt de ældre fyldingsdøre, trapperummene med de ældre hoved- og bitrapper herunder alle ældre dele og detaljer samt til lejlighedernes varierede rumforløb og udsmykning. Der knytter sig desuden bærende fredningsværdier til de overvejende velbevarede planløsninger i lejlighederne. Det inkluderer alle bevarede detaljer og overflader, herunder fyldings- og skydedøre med de bevarede greb og beslag, indbyggede skabe, stukkatur, bevarede planke- og parketgulve samt bevarede overflader med anden udsmykning. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Ingen angivet.

VEJLEDNING TIL ANSØGNING OM UDARBEJDELSE AF HANDLINGSPLAN

Den hurtigste måde at ansøge om en handlingsplan på er ved at besøge Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside, hvor der kan udfyldes et digitalt ansøgningsskema:

<http://slks.dk/bygningsfredning/fredningsgennemgang-2010-2015/handlingsplaner/>

Du kan også benytte det vedlagte ansøgningsskema, der skal returneres til:

*Slots- og Kulturstyrelsen
Bygningsfredning, Ruiner og Verdensarv
H. C. Andersens Boulevard 2
1553 København V*

Før du kan ansøge om en handlingsplan, skal du vælge den restaureringsfaglige rådgiver, som skal udføre handlingsplanen. Vær opmærksom på, at du skal bruge oplysninger om rådgiverens navn, adresse, telefon, e-mail, CVR-nummer og bankkonto.

Når dit ønske om udarbejdelse af en handlingsplan er modtaget, sender Slots- og Kulturstyrelsen en honoraraftale direkte til rådgiveren. Beløbet afhænger af ejendommens art og størrelse og fastsættes af Slots- og Kulturstyrelsen. Rådgiveren får også tilsendt en tilpasset skabelon og vejledning, som skal benyttes til handlingsplanen.

Slots- og Kulturstyrelsen forventer at få et stort antal ansøgninger om handlingsplaner. Derfor kan der forekomme en vis sagsbehandlingstid i forbindelse med de enkelte ansøgninger.

Du kan eventuelt sammen med rådgiveren indgå aftale om en mere omfattende handlingsplan, end Slots- og Kulturstyrelsens skabelon lægger op til, men merudgiften sker i så fald for egen regning.

Du skal selv træffe aftale med rådgiveren om besigtigelse og tidsplan. Slots- og Kulturstyrelsen har intet ansvar i forbindelse med handlingsplanens udarbejdelse og indhold.

Når rådgiveren har udarbejdet handlingsplanen sendes den til Slots- og Kulturstyrelsen. Herefter udbetaler Slots- og Kulturstyrelsen honoraret direkte til rådgiver og udleverer den færdige handlingsplan.